

לעטר פתורא ברזא יקידא

דברי תורה - לפדשת תולדות - כתה ז'

א.

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. (כה, יט)

יש לפרש כפל הלשון, דהנה אם האב הוא צדיק והבן אינו צדיק כל כך אז מייחס עצמו הבן באביו ואם איפכא דהבן הוא צדיק והאב אינו צדיק כל כך, אז האב מייחס עצמו בבנו.

וזה שאמר כאן כי מתחלה היה יצחק מייחס עצמו ומתעטר שהוא בן אברהם ולבסוף נתעלה ונתקדש עד שאברהם מתעטר שהוא אבי יצחק כמו אבוב דשמואל.

(חתם סופר)

ב.

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֶךָ. (כה, כג)

פירוש רש"י אלו אנטונינוס ורבי שלא פסקו מעל שלחנם לא צננו ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים.

יראה בזה מליצה נאה היות האדם בימי הרווחתו נח לו ללמוד בעיון וחרירות יותר ממה שיחזור בלימודו לשמוע בישן, וההפך בימים שאין לו בהם חפץ כי אז יחזור על מה שלמד כבר ולא יטריח עצמו לעיין בעומק וחרירות.

אבל לא זה הדרך אשר בחר בו ה', כי אם בכל עת וזמן יהיה שוה לטובה, לאחוז בוה וגם מזה אל ינח ידו.

וזה היה רבי שבין בימות החמה המתואר לימי עונג ונחת, ובין בימות הגשמים שהם ימי יסורים וצער, (כמו שכתוב (שיר השירים ב, יא) כִּי הִנֵּה הִסְתִּי עֵבֶר וְגו') בשני הזמנים הללו בשוה לא פסק מעל שלחן ישיבתו לא צננו שהוא חריף ולא חזרת לחזור על לימודו.

(דרשות חתם סופר)

ג.

וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹהִים. (כו, כח)

במדרש רבה (בראשית רבה סג, ג) וַיִּתֵּן לָהּ יתן ויחזור ויתן ויתן לך שלך ויתן לך של אחיך.

ואפשר לומר דלפי שהיה מריבה ביניהם, ועשו היה מבקש להרגו, בודאי שעשו דיבר עליו סרה ולשון הרע.

ואיתא בספר חסידים וחובות הלבבות (שער הששי שער הכניעה פרק ז') שהמדבר לשון הרע על חבירו נאבדו כל מצותיו וניתנים לחבירו אשר דיבר עליו, והוא מקבל כל העבירות של חבירו בחילופם יעיין שם¹.

ולפי זה נטל יעקב אבינו כל מצותיו של עשו וירש כל זכותו והבן.

(דברי יואל דף תקפ"ב)

ד.

וַיֵּאָהֵב יַצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד בְּפִיו. (כה, כח)

פירוש רש"י בְּפִיו, כתרגומו בפיו של יצחק.

ומדרשו בפיו של עשו שהיה צד אותו ומרמהו

בדבריו.

ויש לדקדק טובא.

א) איך היה עשו יכול לרמאות את אביו החכם האמיתי כיון שהיה איש שדה וגלוי לכל.

ב) איך אכל יצחק משחיטתו של עשו שהיא נבילה, אפילו שחט כהוגן הוא נבילה כיון שהיה מומר לכל התורה.

ג) איך אמר יעקב אֲנֹכִי עֹשֶׂוּ בְּכֶרֶךְ שהיא שקר גמור.

ד) הלא לפי המבואר במדרש איכה (איכה רבה) מאנשי ירושלים מה שהכירו באכילתם הבשר, מבואר דיוכלו להכיר מהות השוחט באכילת הבשר, ובודאי ליצחק כל רז לא אנים ליה.

ויש לומר, דגם עשו ידע שאביו יצחק לא יאכל משחיטתו, לזה התחכם והביא ליעקב מכל מה שצד, כדי שישחוט יעקב לצורך אביו, ויעקב עשה זאת בשביל כבוד אביו, והכיר אביו באכילתו, כי השוחט הוא צדיק גדול מאוד, וחשב שעשו בעצמו שחטו, על כן חשבו לצדיק גדול מאוד והצנע לכת.

וזה פירוש הפסוק איש ידע ציד לרמות את אביו, על ידי ויעקב איש תם ישב אהלים שהוא היה הזובח.

¹ וזה לשון החובות הלבבות: כי כבר נאמר על אחד מן החסידים, שזכרו אותו לרעה, וכיון שהגיעו הדבר, שלח למדבר בו כלי מלא מזימרת ארצו, וכתב אליו: הגיעני, ששלחת לי מנחה מזכיותיך, וגמלתיך בזה.

ואמר אחד מן החסידים: הרבה בני אדם יבואו ליום החשבון, וכשמראים להם מעשיהם, ימצאו בספר זכיותם זכיות שלא עשו אותן, ויאמרו: לא עשינו אותן, ויאמר להם: עשה אותן אשר דיבר בכם וסיפר בגנותכם.

וכן כשיחסר מספר זכיות המספרים בגנותם, יבקשו אותו (אותם) בעת ההיא, ויאמר להם: אבדו מכם בעת שדיברתם בפלוני ופלוגי.

וכן יש מהם גם כן שימצאו בספר חובותם חובות שלא עשו, וכשאומרים: לא עשינו, ייאמר להם: נוספו עליכם בעבור פלוני ופלוגי שדיברתם בם, עד כאן לשונו.

והנה אהבת יצחק לעשו וחשיבתו בעיניו היה באמת רק מכח קדושת יעקב, ותיבת 'בְּכוֹר' מתפרש לפעמים בלשון חשיבות (כמו שפירוש רש"י על הפסוק (שמות ד, כב) בְּנֵי בְּכֹרֵי יִשְׂרָאֵל).

על כן אמר יעקב אָנֹכִי פִירוּשׁ אֲנִי גֵרְמָתִי עַל יְדֵי שְׁחִיטָתִי מֵהַ שְׁעָשׂוּ בְּכֹרֶךָ פִירוּשׁ חָשׁוּב בְּעֵינֶיךָ, עַל כֵּן אָמַר יִצְחָק גַּם בְּרֹוֹךְ יְהִיֶה כִּי הִמְחַשְׁבָה עַל עֲשׂוֹ הִיָּה בְטֵעוֹת, גַּם רָאָה יִצְחָק וְהִשִּׁיג בְּשַׁעַת הַבְּרָכָה, שֶׁנִּתְקַבְּלוּ הַבְּרָכוֹת עַל רֹאשׁ יַעֲקֹב, וְהֵבִין.

(ישמח משה מתוך אריכות דבריו)

ה.

וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל יַעֲקֹב בְּנָה לְאִמְרָה הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל עֲשׂוֹ אַחִיךָ לְאִמְרָה. (כו, 1)

להבין כוונת השני פעמים לאמר שבפסוק זה.

ושמעתי בשם הרב הק' אאק"ל (איש אלקים קדוש יאמר לו) מוה"ר נחמן קאסווייר ולזה"ה, דהנה מסתמא דיבורים של יעקב אבינו עליו השלום ואמירותיו, היו תמיד בלשון רכה כדרך של צדיקים, דברי חכמים בנחת נשמעים, ודיבוריו ואמירותיו של עשו, היה מסתמא בלשון מדברת גדולות, כדרך דברי עתק בגאווה ובזו.

והנה עשו בודאי היה מתירא מפני יעקב אבינו ע"ה, שלא יעשה איזה תחבולה בחכמתו, כדי שהוא יטול הברכות מאביו הצדיק, ולזה התחכם יצחק והשיא לעשו עצה הזוגת וטובה לפניו, שלא יוכל יעקב לבוא בערמתו וחכמתו וליטול מאביו הברכות. היינו בעת שיבוא לפניו עם הצידה ידבר עמו בלשון רכה ובתחנונים ידבר בלשון יעקב, וזהו יהיה סימן מובהק ליצחק לידע שעשו הוא המדבר.

דמסתמא כשיבוא יעקב בתחבולותיו לפניו עם צידתו, ולדבר עמו כאלו הוא עשו, ישנה טעמו ודיבורו לדבר גדולות בלשון עשו, כדי שלא יבין אביו שהוא יעקב, וידמה לו שהוא עשו ממש באמת, ועכשיו שמסר סימן זה לעשו שידבר דוקא בלשון רכה, יתוודע ליצחק בבירור מי הוא המדבר.

אמנם רבקה אמנו ע"ה ידעה מסימן זה שמסר יצחק לעשו, לזה אמרה אֶל יַעֲקֹב בְּנָה לְאִמְרָה, היינו כשיבוא אל אביו לדבר עמו אז ידבר עמו רכה ותחנונים בלשון עצמו כמאז וקדם, וטעמו של דבר, היות שָׁמַעְתִּי אֶת אָבִיךָ גו' לְאִמְרָה, היינו שפקד עליו שבבואו לפניו עם צידתו ידבר עמו בלשון רכה שיהא לו ליצחק בזה סימן מובהק לידע מי הוא המדבר.

לזה תדבר גם אתה בלשון רכה ויסבור אביך שעשו הוא המדבר, כדי שתקבל ממנו הברכות, עד כאן לשונו הזהב של מוה"ר נחמן קאסווייר ז"ל הנ"ל. ודפח"ח (ודברי פי חכם חן).

(אוהב ישראל)

ידיעות וטעמים

(א) יש מקפידים שלא ליטול הצפדנים ביום המישוי, הטעם?

(שו"ע הדב טימן ר"ס ס"ב)

(ב) אם טעה בשבת ערבית שחרית מנחה והתחיל בכרכה של חול אתה חונן, השיבנו, צריך לגמור אותה ברכה ואחר כך יתפלל של שבת הטעם?

(שו"ע"ה ס"י הסח סע' ב')

(ג) אבל אם טעה בתפלת מוסף צריך לפסוק באמצע הברכה של חול, הטעם?

(שם סעף ג')

מעשה

על פרשת השבוע

גמרא מסכת סנהדרין דף צ"א סוף ע"א

מעשה שאמר אנטונינוס לרבי. גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין. כיצר גוף אומר נשמה חטאה, שמיום שפרשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר, ונשמה אומרת גוף חטא, שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כציפור.

אמר לו רבי, אמשול לך משל, למה הדבר דומה למלך שהיה לו פרדס נאה, והי' בו תאנים פְּפוּרוֹת נאות והושיב בו שני שומרים. אחד חגר ואחד סומא. אמר החגר לסומא בכורות נאות אני רואה בפרדס בא והרכיבני ונביאם לאכלם. רכב חגר על גבי סומא והביאום ואכלום.

לימים בא בעל הפרדס אמר להם בכורות נאות היכן הם. אמר לו הסומא כלום יש לי עינים לראות. אמר לו החגר כלום יש לי רגלים להלך בהם. מה עשה הרכיב חגר על גבי סומא ודן אותם כאחד, שנאמר יקרא אל השמים (היא הנשמה) מעל ואל הארץ לדון עמו (זה הגוף).

מעשה באנטונינוס שהיה לו מערה שהי' הולך משם אל בית רבי ללמוד תורה, וכל יום היו הולכים עמו שני עבדים והי' נוהג אשר עבד א' הרג על פתח בית רבי. ועבד השני הרג על פתח ביתו. ואמר לרבי בעת שאבוא אליך לא ימצא שום איש אצלך.

יום אחד מצא שהי' יושב אצל רבי ר' חנינא בר חמא. אמר אנטונינוס לרבי וכי לא אמרתי לך בעת שאבוא אליך שלא ימצא שום איש אצלך. אמר לו אין זה בן אדם. אמר לרבי אמור לו שילך ויקרא לזה העבד שהוא ישן על פתח שיקום ויבוא לכאן.

הלך ר' חנינא בר חמא ומצא לזה העבד שהוא נופל הרוג. אמר ר' חנינא איך אעשה אם אלך לומר לו שהוא הרוג. הלא אין משיבין על דבר הקלקלה, ואם לא אשיבנו ואלך לדרכי אהיה מבזה כעת בכבוד המלך. התפלל עליו וחיה העבד ושלחו לו.

אמר אנטונינוס יודע אני שאפי' איש הקטן שבכם יוכל להחיות מתים. אמנם אנכי רוצה שבעת שאבוא אליך לא יהיה שום איש עמך. כל יום ויום הי' משמש לפני רבי בסעודה היה מאכילו ומשקהו. וכשרצה רבי לעלות על המטה היה כפוף ושחוח לפניו ואמר לו עלה עלי ותעלה למטתך. אמר לו רבי אין זה דרך ארץ לזלזל בכבוד המלך כל כך. אמר לו מי ישים אותי שאהיה מצע תחתך לעולם הבא.

(נעתק מספר מעשה הגדולים)

